

حقوق بشر

از دستاوردهای بزرگ سازمان ملل متحد ایجاد مجموعه‌ای کامل از قوانین حقوق بشر یعنی قانونی مورد حمایت همگانی و بین‌المللی بود که همه ملت‌ها بتوانند آن را بپذیرند و همه مردم بتوانند به آن بپیوندند. سازمان ملل مجموعه‌ای گسترده از حقوق پذیرفته شده بین‌المللی از جمله حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و حقوق سیاسی و مدنی تدوین و ساز و کارهایی برای ترویج حمایت از این حقوق و کمک به دولت‌ها برای اجرای مسئولیت‌های خود به وجود آورده است.

بنیاد و اساس این مجموعه قوانین، منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر است که به ترتیب ۱۹۴۵ و ۱۹۴۸ به تصویب مجمع عمومی رسیدند. سازمان ملل از آن زمان قوانین حقوق بشر را به تدریج گسترش داده تا معیارهای ویژه برای زنان، کودکان، معلولان، اقلیت‌ها، کارگران مهاجر و سایر گروه‌های آسیب‌پذیر را در برگیرد که اینک حقوقی دارند که از آنان در برابر روش‌های تبعیض آمیزی حمایت می‌کند که مدت‌ها در جوامع بسیاری رایج بودند.

این حقوق از طریق تصمیم‌های تاریخی مجمع عمومی گسترش یافته، تصمیم‌هایی که به تدریج عمومیت و جهان‌شمولی، یکپارچگی و پیوستگی خود را با توسعه و دموکراسی تثبیت کرده‌اند. فعالیت‌های آموزشی، مردم جهان را از حقوق مسلم خود آگاه کرده، در همان حال نظام‌های کیفری و قضایی ملی متعددی از طریق برنامه‌های آموزشی و مشورت فنی سازمان ملل اصلاح و بهتر شده‌اند. تشکیلات سازمان ملل برای نظارت بر پیروی از معاهدات حقوق بشر بین‌کشورهی عضو، اعتبار و انسجام قابل توجهی به دست آورده‌اند. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل به منظور تقویت و هماهنگی تلاش‌های سازمان برای حفاظت و حمایت از کلیه حقوق بشر تمام افراد در جهان فعالیت می‌کند. دبیرکل حقوق بشر را موضوع اصلی تعیین کرده است که فعالیت سازمان ملل را در زمینه‌های اصلی صلح و امنیت، توسعه، کمک بشردوستانه، و امور اقتصادی و اجتماعی منسجم و هماهنگ می‌کند. کلیه نهادها و کارگزاری‌های تخصصی سازمان ملل عملاً تا حدی در حمایت از حقوق بشر شرکت دارند. www.un.org/rights

اسناد حقوق بشر

در کنفرانس ۱۹۴۵ سانفرانسیسکو، که در جریان آن سازمان ملل متحد ایجاد شد، حدود ۴۰ سازمان غیردولتی به نمایندگی از زنان، اتحادیه‌های صنفی و کارگری، سازمان‌های قومی و گروه‌های مذهبی با نمایندگان دولت‌ها، بیشتر از کشورهای کوچکتر، متحد شدند و برای استفاده از زبانی صریح‌تر و دقیق‌تر از آنچه به وسیله کشورهای دیگر پیشنهاد شده بود، درباره حقوق بشر فشار آوردند. تلاش قاطعانه آنان منجر به گنجاندن مفادی درباره رعایت و اجرای حقوق بشر در منشور ملل متحد شد، و اساس قانونگذاری بین‌المللی دوره پس از ۱۹۴۵ را به وجود آورد.

به این ترتیب مقدمه منشوره صراحت «ایمان به حقوق اساسی بشرویه حیثیت و ارزش شخصیت انسانی و به تساوی حقوق مرد و زن و همچنین بین ملت‌ها اعم از کوچک و بزرگ» را تأیید می‌کند. ماده یک می‌گوید یکی از چهاروظیفه اصلی سازمان ملل ترویج و تشویق «احترام به حقوق بشروآزادی

های اساسی برای همگان بدون تمایز حیث نژاد، جنس، زبان یا دین» است. سایر مفاد آن کشورها را متعهد می‌سازند با همکاری سازمان ملل برای دستیابی به احترام همگانی برای حقوق بشر اقدام کنند.

اعلامیه بین‌المللی حقوق بشر

مجمع عمومی سه سال پس از تاسیس سازمان ملل، بنیاد قانون حقوق بشر معاصر را بنا نهاد: اعلامیه جهانی حقوق بشر، که هدف از آن ایجاد «معیار موفقیت مشترک برای همه مردم» بود، در ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ به تصویب رسید، روزی که اینک در جهان به عنوان روز حقوق بشر گرامی داشته می‌شود. ۳۰ ماده آن، حقوق بنیادی مدنی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را که تمامی اینای بشر در هر کشوری باید از آنها برخوردار باشند، مشخص کرد.

مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر از نظر بسیاری از پژوهشگران از اعتبار قانون عرفی بین‌المللی برخوردارند زیرا کاملاً پذیرفته شده و برای سنجش رفتار کشورها به کار می‌روند. کشورهای تازه استقلال یافته بسیاری به اعلامیه جهانی استناد کرده یا مفاد آن را در قوانین بنیادی یا قانون اساسی خود گنجانده‌اند.

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، گسترده‌ترین موافقت نامه‌های از نظر حقوقی الزام‌آور حقوق بشر هستند که در مذاکرات تحت نظارت سازمان ملل منعقد شدند. این موافقت نامه‌ها، مصوب ۱۹۶۶ مجمع عمومی، شرایط و قرارهای اعلامیه جهانی را با تبدیل این حقوق به تعهدات الزام‌آور حقوقی و تعیین کمیته‌هایی برای نظارت بر پیروی کشورهای طرف، یک گام جلوتر بردند. اعلامیه جهانی، همراه با دو میثاق بین‌المللی حقوق بشر و پروتکل‌های اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، اعلامیه بین‌المللی حقوق بشر را تشکیل می‌دهند.

حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ۱۹۷۶ به اجرا در آمد و ۱۵۶ کشور طرف آن هستند. حقوق بشری که این میثاق می‌کوشد ترویج و حفاظت کند، شامل:

- حق کارکردن در شرایط عادلانه و مناسب.
 - حق (برخورداری از) حمایت اجتماعی، معیار زندگی رضایت بخش و عالی ترین معیارهای قابل حصول رفاه جسمی و روانی.
 - حق آموزش و پرورش و برخورداری از مزایای آزادی فرهنگی و پیشرفت علمی.
- این میثاق پیش‌بینی تحقق این حقوق را بدون هر نوع تبعیض کرده است. شورای اقتصادی و اجتماعی ۱۹۸۵ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را تاسیس کرد تا بر اجرای این کنوانسیون به وسیله کشورهای طرف نظارت کند. این نهاد مرکب از ۱۸ عضو از کارشناسان، گزارش‌های تسلیم شده بر اساس رویه‌های ویژه را مطالعه و درباره آنها با

نمایندگان دولت‌های مربوطه بحث می‌کنند. کمیته به کشورها بر مبنای رسیدگی به گزارش‌های آنها توصیه‌هایی می‌دهد و توصیه‌های کلی برای تعیین مفهوم حقوق بشر یا موضوع‌های مرتبط و همه جانبه تصویب و گام‌های لازم کشورهای متعهد برای اجرای مفاد میثاق را مشخص می‌کند. www.ohchr.org/english/bodies/cescr

تعریف حقوق جهانی

اعلامیه جهانی حقوق بشر بنیاد مجموعه گسترده قوانین حقوق بشر است که در طول چند دهه ایجاد شد. ماده ۱ و ۲ آن می‌گوید «همه انسان‌ها از نظر حیثیت و حقوق برابر به دنیا می‌آیند و حق دارند از تمامی حقوق و آزادی‌های تعیین شده در اعلامیه حقوق بشر» بدون هیچ نوع تمایز مانند نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی و غیره، اصل و نسب ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد یا موقعیت‌های دیگر» برخوردار باشند. ماده ۳ تا ۲۱، حقوق مدنی و سیاسی را که همه انسان‌ها استحقاق دارند تعیین کرد، از جمله:

- حق زندگی، آزادی و امنیت.
 - رهایی از بردگی و بندگی.
 - رهایی از شکنجه یا بی‌رحمی، رفتار یا مجازات غیرانسانی یا تحقیرآمیز.
 - حق به رسمیت شناخته شدن به عنوان یک فرد در برابر قانون؛ حق اقامه دعوی در محاکم عدلیه یا داور؛ رهایی از توقیف، بازداشت یا تبعید خودسرانه؛ حق محاکمه عادلانه و بازجویی علنی در دادگاهی مستقل و بی‌طرف؛ حق بی‌گناه به حساب آمدن تا زمان اثبات جرم.
 - برخورداری از حق عدم مداخله خودسرانه به حریم خصوصی، خانواده، خانه یا مکاتبات؛ برخورداری از حق عدم تعرض به حیثیت و اعتبار و شهرت؛ حق برخورداری از محافظت قانون در برابر چنین تعرضاتی.
 - آزادی رفت و آمد؛ حق پناهنجویی؛ حق برخورداری از ملیت.
 - حق ازدواج و تشکیل خانواده؛ حق مالکیت.
 - آزادی اندیشه، عقیده و مذهب؛ آزادی نظر و بیان.
 - حق انجمن و تجمع مسالمت‌آمیز.
 - حق شرکت در دولت و دسترسی برابر به خدمات عمومی.
- ماده ۲۲ تا ۲۷ حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را تعیین کرد که تمامی افراد بشر استحقاق برخورداری از آنها را دارند، از جمله:
- حق امنیت اجتماعی.
 - حق کار کردن؛ حق دریافت دستمزد برابر برای کار برابر؛ حق تشکیل و پیوستن به اتحادیه‌های کارگری و صنفی.
 - حق استراحت و تفریح.
 - حق برخورداری از معیارهای مناسب بهداشتی و رفاهی
 - حق آموزش و پرورش
 - حق مشارکت در زندگی فرهنگی جامعه
- سرانجام، ماده ۲۸ تا ۳۰ به رسمیت می‌شناسد که هر فرد استحقاق برخورداری از نظم اجتماعی و بین‌المللی را دارد که در آن حقوق بشر تعیین شده در اعلامیه، امکان تحقق کامل داشته باشند؛ این حقوق ممکن است فقط برای مقصود منحصر به فرد تضمین شناسایی و احترام حقوق و آزادی‌های سایرین و تامین ساز و کارهای اخلاقی، نظم عمومی و رفاه همگان در جامعه‌ای دموکراتیک محدود شوند؛ و هر شخص وظایفی در قبال جامعه‌ای دارد، که در آن زندگی می‌کند.

حقوق مدنی و سیاسی

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و نخستین پروتکل اختیاری آن در ۱۹۷۶ ارسامیت یافت و ۱۶۱ کشور به آن متعهد هستند.

• این میثاق به حقوقی مانند آزادی نقل و انتقال؛ برابری در مقابل قانون؛ حق محاکمه عادلانه و فرض بی‌گناهی؛ آزادی اندیشه، عقیده و مذهب؛ آزادی نظر و بیان؛ تجمع مسالمت‌آمیز؛ آزادی انجمن؛ مشارکت در امور عمومی و انتخابات؛ و حمایت از حقوق اقلیت‌ها می‌پردازد.

• میثاق فوق محروم کردن خودسرانه اشخاص از زندگی؛ شکنجه، رفتار یا مجازات تحقیرآمیز و بی‌رحمانه؛ بردگی و کار اجباری؛ بازداشت و زندان خودسرانه؛ دخالت خودسرانه در حریم خصوصی؛ تبلیغات جنگی؛ و طرفداری از نفرت نژادی یا مذهبی را ممنوع می‌کند.

این میثاق دوبروتکل دارد. پروتکل اختیاری نخست (۱۹۶۶)، سندی آیین نامه‌ای است، که حق دادخواهی به افرادی می‌دهد که از معیارهای محکمه‌پسند پیروی می‌کنند. این سند ۱۰۹ کشور طرف دارد. پروتکل اختیاری دوم (۱۹۸۹) تعهدات اساسی نسبت به حذف مجازات مرگ به وجود می‌آورد و ۶۱ کشور طرف دارد.

این میثاق کمیته حقوق بشر، با ۱۸ عضو، را تأسیس کرد که گزارش‌های دوره‌ای تسلیم شده به وسیله کشورهای عضو را درباره اقدام‌های انجام شده جهت اجرای مفاد میثاق، بررسی می‌کند. این کمیته همچنین برای کشورهای متعهد به پروتکل اختیاری نخست، به شکایت‌های افرادی که ادعا می‌کنند قربانی نقض هریک از حقوق تعیین شده در این میثاق هستند، رسیدگی می‌کند. کمیته به چنین شکایاتی در جلسات غیرعلنی رسیدگی می‌کند و همه اسناد مربوط به آن، محرمانه باقی می‌ماند. اما یافته‌های کمیته، علنی و منتشر و در گزارش سالانه آن به مجمع عمومی آورده می‌شوند. www.ohchr.org/english/bodies/hrc

کنوانسیون‌های دیگر

اعلامیه جهانی مایه الهام حدود ۸۰ کنوانسیون و اعلامیه بوده که در سازمان ملل درباره مسائل گوناگون تدوین شده‌اند www.ohchr.org/english/law/. از جمله قدیمی‌ترین آنها کنوانسیون‌هایی در زمینه جنایت و کشتار جمعی و موقعیت پناهندگان بود. هفت مورد از این کنوانسیون‌ها برای نظارت بر پیروی کشورهای متعهد است. هنگامی که کشورها نسبت به این معاهدات متعهد می‌شوند، موافقت می‌کنند که نهادهای کارشناسی مستقل، مقررات و شیوه‌های حقوق بشر آنها را بازرسی کنند. این نهادها عبارتند از:

• کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت کشتار جمعی (۱۹۴۸)، واکنشی مستقیم به جنایات جنگ جهانی دوم، جنایت کشتار جمعی را به عنوان ارتکاب اقداماتی خاص به قصد نابود کردن یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی تعریف، و کشورها را متعهد می‌کند عاملان آنها را محاکمه کنند. این کنوانسیون ۱۴۰ کشور طرف دارد.

• کنوانسیون مربوط به موقعیت پناهندگان (۱۹۵۱)، حقوق پناهندگان، به ویژه حق آنان را به عدم بازگشت اجباری به کشورهایی که در آنها در معرض خطر قرار دارند، تعریف می‌کند و مفادی برای جنبه‌های گوناگون زندگی روزمره آنان، از جمله حق آنان به کار، آموزش و پرورش، تأمین اجتماعی و یاری عمومی، و حق آنان به داشتن مدارک و اسناد سفر ارائه می‌دهد. این کنوانسیون ۱۴۴ کشور طرف دارد. پروتکل مربوط به موقعیت پناهندگان (۱۹۶۷) کاربرد جهانی این کنوانسیون را تضمین می‌کند که در اصل برای پناهندگان جنگ جهانی دوم

طراحی شد. این پروتکل نیز ۱۴۴ کشور طرف دارد. باتوجه به دو میثاق ذکر شده، هفت معاهده اصلی بین‌المللی حقوق بشر برای متابعت، از سوی کشورهای طرف تحت نظارت قرار دارند www.ohchr.org/english/bodies/hrc وقتی کشورها به این کنوانسیون‌ها متعهد می‌شوند، موافقت می‌کنند قوانین و شیوه‌های حقوق بشر آنها به وسیله نهادهای کارشناسی مستقل تحت بررسی قرار گیرند.

• **کنوانسیون بین‌المللی حذف تمامی شکل‌های تبعیض نژادی (۱۹۶۶)** را ۱۷۳ کشور پذیرفته‌اند. این سند که با این فرض شروع می‌شود که هر سیاست خود برترینی که بر اساس تفاوت‌های نژادی استوار باشد، غیرقابل توجه، از نظر علمی نادرست و از نظر اخلاقی و حقوقی محکوم است، «تبعیض نژادی» را تعریف و کشورهای

صندوق دموکراسی ملل متحد

منشور ملل متحد بر اهمیت دموکراسی و ارزش‌های دموکراتیک تاکید می‌کند. اعلامیه جهانی حقوق بشر و بسیاری از اعلامیه‌ها، کنوانسیون‌ها و میثاق‌های بعدی سازمان ملل نگرش و تعهد سازمان را نسبت به این ارزش‌ها بیان می‌کنند. در میثاق بین‌المللی مربوط به حقوق مدنی و سیاسی، به ویژه، کشورهای طرف تعهدات الزام‌آور درباره انتخابات، آزادی بیان، انجمن‌ها و اجتماعات، و سایر اصول دموکراتیک را می‌پذیرند. در خلال دهه ۱۹۹۰، تغییرات در قسمت‌های مختلف جهان، دموکراسی را موضوع کلیدی این دهه ساخت. نظام ملل متحد فعالیت‌های عملیاتی خود را در حمایت از فرآیند دموکراتیک‌سازی افزایش داد و در ۱۹۹۲ بخش کمک انتخاباتی ایجاد شد. در ۲۰۰۰، UNDP حکومت دموکراتیک را در قلب برنامه همکاری توسعه خود قرار داد. کوفی عنان دبیرکل وقت در ادامه این فرآیند در ژوئیه ۲۰۰۵ صندوق دموکراسی ملل متحد (UNDEF) را ایجاد کرد که هدف آن ترویج و حمایت از دموکراسی در جهان با ارائه کمک برای طرح‌هایی است که نهادهای دموکراتیک را تقویت و تحکیم می‌کند و حکومت دموکراتیک را — با تکمیل تلاش‌های جاری سازمان در زمینه انتخابات، حقوق بشر، پشتیبانی از جامعه مدنی، رسانه‌های کثرت‌گرا و حکومت قانون — تسهیل می‌نمایند. UNDEF از هیچ‌الگوی ویژه دموکراسی حمایت نمی‌کند، بلکه نظر ابراز شده در سند پایانی اجلاس جهانی سران ۲۰۰۵ را منعکس می‌کند که «دموکراسی ارزشی جهانی بر مبنای اراده به آزادی ابراز شده مردم برای تعیین نظام سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود و مشارکت کامل آنان در همه جنبه‌های زندگی ایشان است.» این صندوق فعالیت خود را رسماً ۶ مارس ۲۰۰۶ با نخستین دیدار هیات مشورتی خود آغاز کرد. www.un.org/democracyfund

عضورا متعهد می‌سازد تدابیری برای حذف آن در قانون و عمل انجام دهند. این کنوانسیون، نهادی نظارتی یعنی **کمیته حذف تبعیض نژادی** را ایجاد کرد تا به گزارش‌های کشورهای عضو و درخواست‌های افراد مدعی نقض مفاد این کنوانسیون، در صورتی که کشور مربوطه این رویه اختیاری کنوانسیون را پذیرفته باشد، رسیدگی کند.

• **کنوانسیون حذف تمامی شکل‌های تبعیض علیه زنان (۱۹۷۹)**، با ۱۸۵ کشور عضو، برابری زنان را در برابر قانون تضمین و تدابیری را برای حذف تبعیض علیه زنان با توجه به زندگی سیاسی و عمومی، ملیت، آموزش و پرورش، اشتغال، بهداشت، ازدواج و خانواده مشخص می‌کند. این کنوانسیون **کمیته حذف تبعیض علیه زنان** را به عنوان نهاد نظارت بر اجرای آن و رسیدگی به گزارش‌های کشورهای طرف ایجاد کرد. **پروتکل اختیاری کنوانسیون (۱۹۹۹)**، با ۸۸ کشور طرف، به افراد اجازه می‌دهد شکایت‌ها درباره موارد نقض کنوانسیون را به کمیته تسلیم کنند.

• **کنوانسیون علیه شکنجه و سایر رفتار یا مجازات غیرانسانی یا تحقیرآمیز (۱۹۸۴)**، با ۱۴۴ کشور عضو، شکنجه را جنایتی بین‌المللی تعریف می‌کند، کشورهای طرف را مسئول پیشگیری از آن می‌داند و آنها را

ملزم می‌سازد شکنجه‌گران را مجازات کنند. هیچ موقعیت استثنایی نمی‌تواند شکنجه را توجیه کند، همچنان که هیچ شکنجه‌گری نمی‌تواند از ارتکاب شکنجه به بهانه داشتن دستور دفاع کند. نهاد نظارت کننده این کنوانسیون، **کمیته ضد شکنجه**، گزارش‌های کشورهای طرف را بررسی می‌کند، دادخواهی‌ها از افرادی که کشورهای آنان این روند را پذیرفته‌اند دریافت و به آنها رسیدگی می‌کند، و می‌تواند درباره کشورهای که باورداد اعمال شکنجه در آنها جدی و فراگیر است، دست به تحقیق بزند.

پروتکل اختیاری کنوانسیون (۲۰۰۲) کمیته فرعی در زمینه پیشگیری را ایجاد کرد که بازرسی اماکن بازداشت را، که با همکاری نهادهای ملی انجام شود، اجازه می‌دهد.

• **کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹)** آسیب‌پذیری ویژه کودکان را به رسمیت می‌شناسد و قوانین حمایت از کودکان در تمام مقوله‌های حقوق بشر را در یک مجموعه فراگیر جمع‌آوری می‌کند. این کنوانسیون عدم تبعیض را تضمین می‌کند و به رسمیت می‌شناسد که تامین بهترین منافع کودک باید راهنمای تمام اقدامات باشد. به کودکان آواره، معلول یا عضو اقلیت‌ها توجه ویژه معطوف شده باشد. کشورهای طرف موظفند تضمین‌هایی برای بقاء، رشد، حمایت از کودکان و مشارکت آنان فراهم سازند. این کنوانسیون با ۱۹۳ کشور طرف معاهده‌ای است که به تصویب بیشترین کشورها رسیده است. **کمیته حقوق کودک**، که به وسیله کنوانسیون ایجاد شد، برای اجرای آن نظارت و گزارش‌های کشورهای طرف را بررسی می‌کند.

• **کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق همه کارگران مهاجر و اعضای خانواده‌های آنان (۱۹۹۰)** حقوق و اصول اساسی و همچنین تدابیری برای حمایت از کارگران مهاجر، اعم از قانونی یا غیرقانونی، در سراسر جریان مهاجرت تعیین می‌کند. این کنوانسیون که ۲۰۰۳ رسمیت یافت ۳۷ کشور طرف دارد. نهاد نظارتی آن، **کمیته کارگران مهاجر است**.

کنوانسیون‌های اخیراً تصویب شده درباره ناپدید شدن‌های اجباری و درباره معلولان نیز وقتی به اجرا در آیند در معرض نظارت کشورهای طرف خواهند بود.

• **کنوانسیون بین‌المللی برای محافظت از همه اشخاص از ناپدید شدن‌های اجباری (۲۰۰۶)**، ناپدید شدن‌های اجباری را ممنوع می‌کند و از کشورهای طرف می‌خواهد در قوانین داخلی خود آن را جرم به حساب آورند. این کنوانسیون همچنین حق قربانیان و خانواده‌های ایشان را برای اطلاع از موقعیت چنین ناپدید شدن‌ها و سرنوشت شخص ناپدید شده، و ادعای غرامت تایید می‌کند. کنوانسیون که پس از تصویب ۲۰ کشور به اجراء خواهد آمد، ۶ فوریه ۲۰۰۷ برای امضا گشوده شد و در حال حاضر ۶۱ امضا دارد و منتظر نخستین تصویب است. کمیته مربوط به ناپدید شدن‌های اجباری به عنوان نهاد نظارتی آن ایجاد خواهد شد.

• کنوانسیون مربوط به حقوق معلولان (۲۰۰۶)، تبعیض علیه ۶۵۰ میلیون معلول را در همه حوزه‌های زندگی، از جمله اشتغال، آموزش و پرورش، خدمات بهداشتی، حمل و نقل و دسترسی به عدالت، غیرقانونی خواهد کرد. این کنوانسیون که ۳۰ مارس ۲۰۰۷ برای امضا گشوده شد در حال حاضر ۱۰۱ امضا و ۲ کشور طرف، از ۲۰ کشور طرف لازم برای به اجرا در آمدن، دارد. کمیته مربوط به حقوق معلولان به عنوان نهاد نظارتی آن ایجاد خواهد شد. یک پروتکل اختیاری این کنوانسیون به افراد، وقتی توسل به هیچ یک از راه‌حل‌های ملی به نتیجه نرسیده باشد، حق توسل به آن کمیته را خواهد داد. این کنوانسیون اکنون ۵۵ امضا و یک کشور طرف، از ۱۰ کشور طرف لازم برای به اجرا در آمدن، دارد.

اعلامیه جهانی و سایر مصوبه‌های سازمان ملل همچنین بخشی از اساس چند توافقنامه منطقه‌ای، مانند کنوانسیون حقوق بشر اروپا، کنوانسیون حقوق بشر آمریکا، و منشور حقوق بشر و مردمان آفریقا را تشکیل داده است.

معیارهای دیگر

علاوه بر این، سازمان ملل معیارها و مقررات فراوان دیگری درباره حمایت از حقوق بشر تصویب کرده است. این «اعلامیه‌ها»، «ضوابط رفتاری» و «اصول» معاهده‌هایی نیستند که کشورها عضو آنها شوند. با وجود این، به ویژه به این دلیل که کشورها متن آنها را با دقت تهیه و با اجماع تصویب کرده‌اند، تأثیری عمیق دارند. از جمله مهمترین آنها عبارتند از:

• اعلامیه حذف تمامی شکل‌های تعصب و تبعیض بر مبنای مذهب و عقیده (۱۹۸۱)، حق همگان را برای برخورداری از آزادی اندیشه، عقاید سیاسی و دینی و حق فرار نداشتن در معرض تبعیض در زمینه‌های دین یا سایر اعتقادات تأیید می‌کند.

• اعلامیه مربوط به حق توسعه (۱۹۸۶) به این حق به عنوان «یک حق بشر مسلم و غیرقابل انکار رسمیت بخشید که به موجب آن هر فرد و تمام مردم حق دارند در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، که در آن تمام حقوق بشروآزادی‌های بنیادی می‌توانند به طور کامل تحقق یابند، شرکت و به آن مساعدت کنند و از آن برخوردار شوند.» این اعلامیه می‌افزاید «برابری فرصت برای توسعه حقی قانونی برای ملت‌ها و افراد است.»

• اعلامیه حقوق اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی، قومی، مذهبی و زبانی (۱۹۹۲) حق اقلیت‌ها را برای برخورداری از فرهنگ خود؛ اعتراف و عمل به دین خود؛ استفاده از زبان خود؛ و ترک هر کشوری، از جمله کشور خود، و بازگشت به کشور خود اعلام می‌کند. این اعلامیه خواهان اقدام کشورها برای ترویج و حمایت از این حقوق است.

• *اعلامیه مدافعان حقوق بشر (۱۹۹۸)* درصدد است کار فعالان حقوق بشر را در سراسر جهان به رسمیت بشناسد، ترویج کند و از آن حمایت به عمل آورد. این اعلامیه حق همگان را، اعم از فردی یا به صورت جمعی با دیگران، برای ترویج و تلاش به منظور حمایت از حقوق بشر در سطوح ملی و بین‌المللی، و مشارکت در فعالیت‌های مسالمت‌آمیز علیه موارد نقض حقوق بشر پاس می‌دارد. کشورها موظف هستند همه تدابیر لازم را برای حفاظت از مدافعان حقوق بشر در برابر هر مورد نقض، تهدید، مقابله به مثل و تلافی، فشار یا سایر اقدام‌های خودسرانه به عمل آورند.

سایر معیارهای مهم غیر معاهده‌ای شامل *حداقل مقررات استاندارد برای رفتار با زندانیان (۱۹۵۷)*، اصول اساسی مربوط به استقلال قوه قضاییه (۱۹۸۵)، *مجموعه اصول برای حمایت از همه اشخاصی که تحت هر شکل در بازداشت یا زندان هستند (۱۹۸۸)*، و *اعلامیه حمایت از همه اشخاص از ناپدید شدن اجباری (۱۹۹۲)* است.

نهادهای و تشکیلات حقوق بشر

شورای حقوق بشر

نهادهای اصلی سازمان ملل که برای ترویج و حمایت از حقوق بشر فعالیت می‌کنند شورای حقوق بشر است که مجمع عمومی در ۱۵ مارس ۲۰۰۶ ایجاد کرد تا جای کمیسیون ۶۰ ساله حقوق بشر را بگیرد و از دستاوردهای آن حراست کند. شورای حقوق بشر در باره سیاست‌گذاری ارائه می‌دهد، درباره مشکلات و مسائل حقوق بشر مطالعه، ضوابط جدید بین‌المللی تدوین، و بر رعایت حقوق بشر در جهان نظارت می‌کند. شورا، به عنوان نهاد سیاست‌گذاری بین‌دولتی اصلی برای حقوق بشر در سازمان ملل، مجاز است درباره موقعیت حقوق بشر در هر جای جهان بحث کند و به بررسی اطلاعات دریافتی از کشورها، NGOها و سایر منابع بپردازد (www.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil).

شورا مجمعی برای کشورها، سازمان‌های بین‌دولتی و NGOها است تا نگرانی‌های خود را درباره مسائل حقوق بشر ابراز کنند. برخلاف کمیسیون، که ۵۳ کشور عضو آن از سوی گروه‌های منطقه‌ای پیشنهاد می‌شدند، و می‌توانستند فقط با ۲۸ رای انتخاب شوند، ۴۷ عضو شورا با رای مخفی در مجمع عمومی انتخاب می‌شوند و باید اکثریت آراء از ۱۹۲ رای مجمع را به دست آورند. آنها برای دوره سه ساله انتخاب می‌شوند و نمی‌توانند بیش از دو دوره متوالی خدمت کنند.

همه اعضا ملزم هستند از عالی‌ترین معیارها در ترویج و حمایت از حقوق بشر حمایت و با شورا به طور کامل همکاری کنند. آنها در معرض بررسی ادواری جهانی هستند تا اطمینان حاصل شود خود آنها از معیارهایی که درصدد اجرای آنها هستند حمایت می‌کنند. آنها را می‌توان برای نقض شدید و نظام‌مند حقوق بشر بارای دوسوم اعضای حاضر و در حال رای دادن مجمع، معلق کرد.

برخلاف کمیسیون، که یک اجلاس شش هفته‌ای در سال تشکیل می‌داد، شورای حقوق بشر برای رسیدگی به بحران‌های حقوق بشر در زمان وقوع، در دسترس است. شورا هر سال حداقل سه اجلاس، برای حداقل ۱۰ هفته در مجموع، تشکیل می‌دهد و اجلاس‌های اضطراری ویژه نیز می‌تواند در هر زمان با حمایت یک سوم اعضای آن برگزار شود.

گروه‌های کاری و گزارشگران ویژه

گروه‌های کاری و گزارشگران ویژه حقوق بشر در خط‌مقدم حمایت از حقوق بشر قرار دارند. آنان درباره موارد نقض تحقیق و در موقعیت‌های اضطراری و موارد انفرادی، به صورتی که به آنها به عنوان «رویه‌های ویژه» اشاره می‌شود، مداخله می‌کنند. آنان با امکانات شخصی خود برای مدت حداکثر شش سال خدمت می‌کنند و مزد نمی‌گیرند. تعداد چنین کارشناسانی در طول سال‌ها مدام افزایش یافته است. در حال حاضر ۳۸ مورد از چنین ماموریت‌های ویژه در جریان است. این کارشناسان در تهیه گزارش‌های خود برای شورای حقوق بشر و مجمع عمومی از کلیه منابع موثق، از جمله شکایت‌های فردی و اطلاعات از سازمان‌های غیردولتی استفاده می‌کنند. آنان ممکن است همچنین «روندهای اقدام فوری» را فعال نمایند تا در عالی‌ترین سطح نزد دولت‌ها وساطت کنند. بخش قابل توجهی از تحقیقات آنان در محل انجام می‌شود که در آنجا با مسئولان و قربانیان دیدار و از محل، مدرک گردآوری می‌کنند. گزارش‌های آنان انتشار می‌یابد تا به افشای موارد نقض کمک و بر مسئولیت دولت‌ها برای حفاظت از حقوق بشر تأکید شود. این کارشناسان درباره وضعیت حقوق بشر در کشورهای خاص، یا درباره موارد عمده نقض حقوق بشر در سراسر جهان بررسی و نظارت می‌کنند و گزارش‌های علنی می‌دهند.

● گزارشگران ویژه خاص کشورها، نمایندگان و کارشناسان مستقل — در حال حاضر درباره برون‌دی، کامبوج، جمهوری دموکراتیک خلق کره، جمهوری دموکراتیک کنگو، هائیتی، لیبیا، میانمار، اراضی اشغالی فلسطین، سومالی و سودان گزارش می‌دهند.

● گزارشگران ویژه، نمایندگان و گروه‌های کاری موضوعی — در حال حاضر درباره مسکن مناسب، مردم آفریقایی تبار، بازداشت‌های اجباری، فروش کودکان، آموزش و پرورش، ناپدید شدن‌های اجباری یا ناخواسته، اعدام‌های بدون محاکمه، فقر شدید، حق برخورداری از غذا، آزادی فکر و بیان، آزادی دین یا عقیده، سلامت جسمی و روانی، مدافعان حقوق بشر، استقلال قوه قضاییه، مردمان بومی، آوارگان داخلی، مزدوران، مهاجران، مسائل اقلیت‌ها، نژادپرستی و تبعیض نژادی، سیاست‌های اصلاح اقتصادی و بدهی خارجی، تروریسم، شکنجه، نقل و انتقال غیرقانونی و تخلیه غیرمجاز محصولات و پسماندهای سمی و خطرناک، قاچاق انسان‌ها، شرکت‌های فراملیتی و خشونت علیه زنان گزارش می‌دهند.

ماموریت‌های کمیسیون سابق، که شورای حقوق بشر اجرای آنها را به عهده گرفته، شامل مجموعه‌ای از رویه‌ها و روش‌های ویژه و گروه‌های کاری موضوعی، کمیسیون فرعی ترویج و حمایت از حقوق بشر، و تشریفات شکایت‌های رسمی است. دولت‌ها و NGOها درباره موقعیت‌های نگران‌کننده خود به شورا اطلاعات می‌دهند و دولت‌های مربوطه غالباً جواب می‌دهند. شورا در پاسخ می‌تواند کارشناسان یا گروه‌های حقیقت‌یاب منصوب کند، ترتیب دیدارهایی از محل را بدهد، به گفتگو با دولت‌ها ادامه دهد، کمک کند، و موارد نقض را، که به آنها پی برده، محکوم کند.

اگر موقعیتی ویژه به قدر کافی وخیم فرض شود، شورا می‌تواند دستور تحقیق به وسیله گروهی از کارشناسان مستقل (گروه‌کاری) یا یک فرد (گزارشگر یا نماینده ویژه) بدهد. شورا سپس بر اساس اطلاعات دریافتی از این کارشناسان، از دولت مربوطه می‌خواهد تغییرات لازم را ایجاد کند.

کمیسیون فرعی ترویج و حمایت از حقوق بشر (با نام قبلی کمیسیون پیشگیری از تبعیض و حمایت از اقلیت‌ها) را کمیسیون سابق در ۱۹۴۷ تشکیل داد. این کمیسیون فرعی که هر سال تشکیل جلسه می‌دهد از ۲۶ کارشناس تشکیل شده که در موقعیت شخصی خود، نه به عنوان نمایندگان دولت خود، خدمت می‌کنند. این کمیسیون فرعی که از آغاز به مسائل تبعیض و حمایت از اقلیت‌ها رسیدگی می‌کرد، در طول سال‌ها دامنه فعالیت خود را به شدت گسترش داد تا مجموعه‌ای گسترده از مسائل حقوق بشر را پوشش دهد. این نهاد،

مطالعات بسیاری، به ویژه درباره توسعه و تدوین مقررات حقوقی انجام داده، و پیشنهادهایی به شورا می‌دهد. سازمان‌های غیردولتی نیز در کار آن شرکت می‌کنند. کمیسیون فرعی در ۲۰۰۹ جای خود را به کمیته مشورتی شورای حقوق بشر خواهد داد. (به www.ohchr.org/english/bodies/subcom نگاه کنید)

مجمع در ۲۰۱۱ — پنج سال پس از ایجاد شورا — فعالیت آن را بررسی خواهد کرد که در آن زمان امکان حصول توافق درباره ارتقای موقعیت آن به یک رکن اصلی سازمان ملل وجود دارد.

کمیسیون عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

کمیسیون عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد مقام دارای مسئولیت اصلی برای فعالیت‌های سازمان ملل در زمینه حقوق بشر است. کمیسیون عالی که برای چهار سال منصوب می‌شود، وظایف بسیاری به عهده دارد از جمله: ترویج و حمایت از برخورداری موثر همگان از کلیه حقوق بشر؛ ترویج و ارتقای همکاری بین‌المللی برای حقوق بشر؛ ترغیب و هماهنگ کردن اقدام درباره حقوق بشر در نظام ملل متحد؛ کمک به ایجاد معیارهای جدید حقوق بشر؛ و حمایت از تصویب معاهده‌های حقوق بشر. کمیسیون عالی همچنین مأموریت دارد به موارد نقض شدید حقوق بشر واکنش نشان داده و اقدام پیشگیرانه انجام دهد.

مجمع عمومی در ۲۵ فوریه ۲۰۰۴ انتصاب لوییس آربور از کانادا را به عنوان جدیدترین کمیسیون عالی حقوق بشر سازمان ملل تصویب کرد. خانم آربور دادستان دادگاه‌های کیفری بین‌المللی سازمان ملل برای یوگسلاوی سابق و رواندا از اکتبر ۱۹۹۶ تا سپتامبر ۱۹۹۹، یعنی دوره فعالیت شدید هر دو دادگاه، بود. دوره کار چهار ساله او در مقام کمیسیون عالی، اول ژوئیه، به دنبال بازنشستگی وی از دیوان عالی کانادا در ژوئن، شروع شد. آقای سرجیو وی‌یرا دملو (از برزیل)، کمیسیون عالی پیشین در حمله ۱۹ اوت ۲۰۰۳ به مقر سازمان ملل در بغداد کشته شد که در آنجا به عنوان رئیس هیات سازمان ملل خدمت می‌کرد. در فاصله مرگ دملو و انتصاب آربور، آقای برتراند رامچاران (از گویان) به عنوان کفیل کمیسیون عالی خدمت کرد.

کمیسیون عالی تحت هدایت و رهبری دبیرکل به شورای حقوق بشر، و از طریق شورای اقتصادی و اجتماعی، به مجمع عمومی گزارش می‌دهد و به منظور تضمین احترام به حقوق بشر و پیشگیری از نقض آن با دولت‌ها به گفت و گو می‌پردازد. کمیسیون عالی در داخل نظام ملل متحد تلاش می‌کند تا نهادهای حقوق بشر سازمان ملل را تقویت و کارآمد کند تا کارآتر و موثرتر شوند.

دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر کانون مرکزی فعالیت‌های حقوق بشر سازمان ملل است و به عنوان دبیرخانه برای شورای حقوق بشر، نهادهای معاهده (کمیته‌های کارشناسی که بر متابعت از معاهده نظارت می‌کنند) و سایر ارکان حقوق بشر سازمان ملل خدمت می‌کند. این دفتر همچنین فعالیت‌های عملی در زمینه حقوق بشر انجام و خدمات مشورتی و کمک فنی ارائه می‌دهد. علاوه بر بودجه عادی دفتر، بودجه بعضی از فعالیت‌های آن از طریق منابع فوق بودجه‌ای تامین می‌شود. www.ohchr.org

کمیسیون عالی برای نهادینه کردن همکاری و هماهنگی با سایر نهادهای سازمان ملل که در امر حقوق بشر شرکت دارند، مانند UNICEF، UNESCO، UNDP، UNHCR، و UNV، گام‌های ویژه برداشته است. این دفتر همچنین بخشی از کمیته دائمی بین‌کارگزاری (IASC) است که بر واکنش بین‌المللی نسبت به موارد اضطراری

بشردوستانه نظارت می‌کند.

آموزش و اطلاعات. آموزش از نظر سازمان ملل از حقوق بشر بنیادی و از موثرترین ابزارها برای حمایت از حقوق بشر است. آموزش حقوق بشر، چه در محیط‌های رسمی یا غیررسمی، در صدد است فرهنگ جهانی حقوق بشر را از طریق روش‌های نوآورانه آموزشی، گسترش دانش و اصلاح نگرش‌ها و دیدگاه‌ها به پیش ببرد. در طول دهه سازمان ملل برای آموزش حقوق بشر (۲۰۰۴ - ۱۹۹۵) تلاش‌های ویژه به عمل آمد تا آگاهی جهانی را افزایش و فرهنگ جهانی حقوق بشر را گسترش دهند. این دهه باعث شد کشورهای بسیاری از آموزش اصول حقوق بشر با گنجاندن آن‌ها در برنامه‌های درسی مدارس خود و تصویب برنامه‌های اقدام ملی حمایت کنند.

کنفرانس جهانی حقوق بشر

دومین کنفرانس جهانی حقوق بشر (وین، ۱۹۹۳) بار دیگر جهان شمولی و نقش محوری حقوق بشر را تایید کرد. این کنفرانس تنش‌هایی را درباره مسائل بسیار - مانند حاکمیت ملی، جهان شمولی، نقش سازمان‌های غیردولتی، و مساله بی طرفی و غیر گزینشی بودن در کاربرد معیارهای بین‌المللی حقوق بشر آشکار کرد. ۱۷۱ کشور در اعلامیه و برنامه اقدام وین اعلام کردند تامین حقوق بشر «وظیفه مشروع جامعه بین‌المللی» شده و تمامی حقوق بشر، جهانی، غیر قابل تفکیک، وابسته به هم و مرتبط هستند.»

این اعلامیه می‌گوید «در عین حال که اهمیت ویژگی‌های ملی و منطقه‌ای و پیشینه‌های گوناگون تاریخی، فرهنگی و مذهبی را باید در نظر داشت، این وظیفه کشورها است که بدون توجه به نظام‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود، از کلیه حقوق بشر و آزادی‌های بنیادی پشتیبانی و محافظت کنند.»

این اعلامیه می‌گوید «دموکراسی، توسعه و احترام به حقوق بشر و آزادی‌های بنیادی، وابسته به هم و تقویت کننده یکدیگر هستند.» اعلامیه به این ترتیب بار دیگر حق جهانی توسعه و رابطه تفکیک ناپذیر بین توسعه و حقوق بشر را تایید می‌کند.

ترویج و حمایت از حقوق بشر

نقش ودامنه اقدام سازمان ملل در ترویج و حمایت از حقوق بشر همچنان در حال گسترش است. وظیفه اصلی آن تضمین احترام کامل برای شرافت انسانی «همه مردم ملل است»، مردمی که منشور به نام آنان نوشته شد. سازمان ملل از طریق نهادهای بین‌المللی خود در زمینه‌های بسیاری فعال است:

- **به عنوان وجدان جهانی** - سازمان ملل سرعت ایجاد معیارهای بین‌المللی رفتار قابل قبول از طرف ملت‌ها را تعیین و توجه جهان را به شیوه‌هایی متمرکز کرده که در صدد تضعیف معیارهای حقوق بشر هستند. مجمع عمومی از طریق کنوانسیون‌ها و اعلامیه‌های گوناگون بر جهان شمولی و همگانی بودن اصول حقوق بشر تاکید کرده است.
- **به عنوان قانونگذار** - سازمان ملل عامل ایجاد مجموعه‌های بی‌سابقه قوانین بین‌المللی بوده است. حقوق بشر مربوط به زنان، کودکان، زندانیان، بازداشت شدگان و معلولان ذهنی، و رسیدگی به موارد نقض حقوق بشر مانند کشتارهای جمعی، تبعیض نژادی و شکنجه، اینک از ویژگی‌های اصلی حقوق بین‌الملل هستند که زمانی تقریباً به صورت انحصاری به روابط بین کشوری توجه داشت.
- **به عنوان ناظر** - سازمان ملل نقشی محوری در تضمین این امر ایفا می‌کند که حقوق بشر نه فقط تعریف بلکه از آنها حمایت شود. میثاق‌های بین‌المللی درباره حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی (۱۹۶۶) از جمله نخستین نمونه‌های معاهدات هستند که به نهادهای بین‌المللی اختیار می‌دهند نظارت کنند چگونه کشورها به تعهدات خود عمل می‌کنند. نهادهای معاهدات، گروه‌های کاری و گزارشگران ویژه شورای حقوق بشر هر کدام روش‌ها و سازوکارهایی دارند تا بر متابعت کشورها از معیارهای بین‌المللی نظارت و درباره موارد نقض‌های احتمالی تحقیق کنند. تصمیم‌های آنها درباره موارد خاص دارای اعتباری اخلاقی است که کمتر دولتی مایل به ایستادگی در برابر آنها است.

• **به عنوان مرکز ارتباطی** - دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل پیام‌هایی از گروه‌ها و افراد مدعی نقض حقوق بشر دریافت می‌کند. هر سال بیش از ۱۰۰ هزار شکایت دریافت می‌شود. دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر این پیام‌ها را، با در نظر گرفتن روش‌های اجرایی که به وسیله کنوانسیون‌ها و قطعنامه‌ها تعیین شده، به نهادها و کارگزاری‌های مناسب سازمان ملل ارجاع می‌دهد. تقاضاها برای مداخله فوری را می‌توان با دورنگار (۹۰۲۲-۹۱۷-۲۲-۴۱) و نامه الکترونیکی (*tb-petitions.hchr@unog.ch*) برای دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل فرستاد.

• **به عنوان مدافع** - هنگامی که گزارشگر یا رئیس گروه کاری مطلع می‌شود موردی از نقض جدی حقوق بشر، مانند شکنجه یا اعدام بدون محاکمه در آستانه رخ دادن است با ارسال پیامی فوری به کشور مربوطه خواهان توضیح می‌شود و در صدد بر می‌آید تضمین کند از حقوق فرد مورد تعرض حمایت شود.

• **به عنوان تحقیق کننده** - سازمان ملل اطلاعاتی گردآوری می‌کند که برای تدوین و اجرای قوانین حقوق بشر ضروری است. در مطالعات و گزارش‌هایی که به وسیله OHCHR به تقاضای نهادهای سازمان ملل تهیه می‌شود به راه‌ها درباره سیاست‌ها، شیوه‌ها و نهادهای جدید برای افزایش احترام به حقوق بشر اشاره می‌شود.

• **به عنوان مرجعی برای عدالت خواهی** - افراد پس از این که با توسل به همه شیوه‌ها در داخل کشور خود به جایی نرسیدند، بر اساس نخستین پروتکل اختیاری میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، و کنوانسیون بین‌المللی حذف کلیه شکل‌های تبعیض نژادی، کنوانسیون علیه شکنجه و پروتکل اختیاری کنوانسیون حذف کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان، می‌توانند علیه کشورهایی که روند عدالت خواهی مربوطه را پذیرفته‌اند شکایت کنند. به علاوه، شورای حقوق بشر هر سال به شکایت‌های فراوان سازمان‌های غیردولتی یا افراد گوش می‌دهد.

• **به عنوان عامل کشف حقیقت** - شورای حقوق بشر سازوکارهایی برای نظارت و ارائه گزارش درباره وقوع انواع خاص نقض حقوق و موارد نقض در کشوری خاص ایجاد کرده است. گزارشگران یا نمایندگان و گروه‌های کاری ویژه موظف به انجام این وظیفه هستند که از نظر سیاسی حساس، بشردوستانه و گاهی خطرناک است. آنان حقایق را گردآوری می‌کنند، با گروه‌های محلی و مقامات دولتی تماس می‌گیرند، با اجازه دولت‌ها از محل‌های مورد نظر دیدن می‌کنند، و درباره چگونگی تقویت احترام به حقوق بشر توصیه‌هایی می‌دهند.

• **به عنوان دیپلمات بصیر** - دبیرکل و کمیسر عالی حقوق بشر مسائل مربوط به حقوق بشر مانند آزادی زندانیان و لغو مجازات مرگ را بر مبنای محرمانه با کشورهای عضو در میان می‌گذارند. شورای حقوق بشر می‌تواند، بانظری به پیشگیری از موارد نقض شدید حقوق بشر، از دبیرکل بخواهد مداخله کند یا برای

بررسی یک موقعیت ویژه حقوق بشرکارشناس بفرستد. دبیرکل برای ابراز نگرانی مشروع سازمان ملل و جلوگیری از نقض حقوق بشر می تواند به میانجیگری و دیپلماسی آرام نیز متوسل شود.

حق توسعه

اصل برابری فرصت برای توسعه ریشه‌های عمیق در منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر دارد. اعلامیه حق توسعه، مصوب ۱۹۸۶ مجمع عمومی، با اعلام حق توسعه به عنوان حقی انکارناپذیر از حقوق بشر، که براساس آن هر شخص و همه مردم حق دارند در توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شرکت و، به آن کمک و از آن برخوردار شوند، نشانه یک نقطه عطف بود.

برنامه همکاری فنی

چون از حقوق بشر هنگامی به بهترین وجه محافظت می شود که در فرهنگ محلی ریشه داشته باشد، سازمان ملل تلاش‌های خود را برای ترویج و حمایت از این حقوق در سطح ملی و محلی افزایش داده است. معیارهای بین‌المللی حقوق بشر را بدون این که در قوانین ملی ادغام شده و مورد حمایت نهادهای ملی باشند نمی‌توان به کار برد. موانع بسیاری در سطح ملی هنوز مانع از برخورداری همگان از حقوق بشر هستند. کشورهای عضو بسیاری فاقد زیربنایی هستند که به آنها امکان دهد به گونه‌ای موثر از حقوق بشر شهروندان خود حمایت و حفاظت کنند. این امر به ویژه در کشورهای صدق می‌کند که تازه از عوارض جنگ‌های داخلی مرگبار رهایی یافته یا در حال خروج از بحران‌های بشردوستانه هستند.

هدف خدمات مشورتی سازمان ملل به دولت‌ها و برنامه‌های همکاری فنی حمایت از دموکراسی، توسعه و حقوق بشر، و تقویت توانایی کشورها به پیشبرد و گنجاندن چنین حقوقی در قوانین و روش‌های خود است. برنامه همکاری فنی برای حقوق بشر، با نظارت دفتر کمیساریای عالی، هر سال تعدادی از چنین طرح‌ها را اجرا می‌کند. اعتبار این برنامه بیشتر با کمک‌های صندوق داوطلبانه برای همکاری فنی در زمینه حقوق بشر، تامین می‌شود که پایان ۲۰۰۶ برای برنامه‌های آینده ۱۳/۱ میلیون دلار در اختیار داشت.

این برنامه تصویب اسناد بین‌المللی حقوق بشر را تشویق و از اجرای آنها حمایت می‌کند. تمرکز آن بر چهار حوزه است: اجرای عدالت؛ آموزش حقوق بشر؛ نهادهای ملی؛ و برنامه‌های اقدام ملی. توجه ویژه به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛ حق توسعه؛ نژادپرستی؛ حقوق مردم بومی؛ قاچاق زنان و کودکان؛ حقوق بشر زنان؛ و حقوق کودک معطوف می‌شود.

OHCHR برنامه‌های منطقه‌ای نیز تدوین کرده که از طریق آنها همکاری بین دولتی تشویق و از تجربه‌ها استفاده می‌شود، و می‌توان سیاست‌ها و برنامه‌های مشترک تدوین کرد. دفاتر منطقه‌ای **OHCHR** به عنوان مراکز منبع خدمت می‌کنند، که به تقاضاها در سطح کشورها پاسخ می‌دهند، و در راستای برنامه اصلاحات سازمان ملل، که حقوق بشر را به عنوان عنصری مرتبط و همه جانبه در فعالیت‌های نظام ملل متحد به حساب می‌آورد، **OHCHR** از این گنجاندن معیارهای حقوق بشر. از جمله نگرش حقوق بشری به ارزیابی‌ها و برنامه‌ریزی، و در تدوین سیاست‌ها و روش‌ها حمایت می‌کند.

حق توسعه در اعلامیه دومین کنفرانس جهانی حقوق بشر در وین در ۱۹۹۳ برجسته شده و در اعلامیه‌های سایر اجلاس‌ها و کنفرانس‌های عمده سازمان ملل، از جمله اعلامیه هزاره ۲۰۰۰ نیز آورده شده است. شورای حقوق بشر در ۱۹۹۸ سازوکاری دوگانه تاسیس کرد تا به این موضوع رسیدگی کند یعنی: گروه کاری برای نظارت بر پیشرفت، بررسی موانع و تدوین برنامه‌هایی برای اجرای حق توسعه؛ و یک کارشناس مستقل درباره حق توسعه تعیین کرد که درباره اوضاع جاری پیشرفت در اجرای حق توسعه

حق برخورداری از غذا

حق برخورداری از غذا، از اولویت‌های ویژه سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد، ارتباط نزدیکی با حق توسعه دارد. شورای فائو در حمایت از این حق در ۲۰۰۴ «رهنمودهای داوطلبانه برای حمایت از تحقق تدریجی حق برخورداری از غذای کافی در چارچوب امنیت غذایی ملی» خود را تصویب کرد. این «رهنمودهای حق برخورداری از غذا» شامل مجموعه کامل اقداماتی است که دولت‌ها می‌توانند برای ایجاد محیطی مورد بررسی قرار دهند که مردم را قادر می‌سازد غذای خود را با حیثیت و منزلت تامین کنند - و اقداماتی برای تامین کسانی انجام دهند که قادر به این کار نیستند. این رهنمودها همچنین تدابیری را برای تقویت پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری دولت‌ها توصیه می‌کنند و در عین حال از گنجانیدن بعد حقوق بشر در فعالیت کارگزاری‌هایی حمایت می‌کنند که با غذا و کشاورزی سروکار دارند.

حقوق کار

سازمان بین‌المللی کار (ILO) کارگزاری تخصصی سازمان ملل است که وظیفه تعیین و حمایت از حقوق کار را به عهده دارد. **کنفرانس بین‌المللی کار** سه جانبه آن - متشکل از نمایندگان دولت، کارفرما و کارگر - حدود ۱۸۷ کنوانسیون و ۱۹۸ توصیه درباره همه جنبه‌های زندگی کاری، شامل مجموعه‌ای از معیارهای بین‌المللی کار تصویب کرده است. در حالی که توصیه‌های آن درباره خط‌مشی، قوانین و شیوه‌ها رهنمود ارائه می‌دهد، کنوانسیون‌های آن برای کشورهایی که آنها را امضا و تایید می‌کنند تعهدات الزام‌آور ایجاد می‌نماید. www.ilo.org/ilolex

کنوانسیون‌ها و توصیه‌ها درباره مسائلی مانند مدیریت کار، روابط صنعتی، سیاست اشتغال، شرایط کار، تامین اجتماعی، ایمنی و بهداشت کار تصویب شده‌اند. بعضی از آنها می‌کوشند حقوق بشر بنیادی را در محل کار تضمین کنند در حالی که دیگران به مسائلی مانند اشتغال زنان و کودکان و گروه‌های ویژه‌ای مانند کارگران مهاجر و معلولان مربوط می‌شوند. www.ilo.org/public/english/standards/norm/subject

روال نظارتی سازمان بین‌المللی کار برای تضمین این که کنوانسیون‌های آن از نظر قانون و عمل به اجرا در آیند، بر ارزیابی‌های بی طرفانه کارشناسان مستقل و بررسی موارد پرونده‌ها به وسیله نهادهای سه‌گانه این سازمان استوار است. تشریفات ویژه نیز برای تحقیق درباره شکایت‌ها درباره نقض آزادی انجمن وجود دارد. www.ilo.org/public/english/standards/norm/applying

ILO کنوانسیون‌های مهم بسیاری را به تصویب رسانده است:

- **درباره کار اجباری (۱۹۳۰)** - جلوگیری از کار تحمیلی یا اجباری را در هر شکل ایجاب می‌کند.
- **درباره آزادی اجتماعات و حمایت از حق سازمان (۱۹۴۸)** - حق کارگران و کارفرمایان را برای تشکیل و پیوستن به سازمان‌ها بدون کسب اجازه از پیش، تثبیت و کارکردن آزادانه چنین سازمان‌هایی را ضمانت می‌کند.
- **درباره حق سازمان و مذاکره و چانه‌زنی دسته جمعی (۱۹۴۹)** - برای حمایت از اعضای اتحادیه‌ها در برابر تبعیض، برای حمایت از سازمان‌های کارگران و کارفرمایان، و برای اتخاذ تدابیری به منظور حمایت از چانه‌زنی دسته جمعی پیش‌بینی می‌کند.

- درباره دستمزد برابر (۱۹۵۱) - خواهان پرداخت دستمزد و مزایای برابر برای کاربازرزش یکسان است.
- درباره تبعیض (۱۹۵۸) - خواهان سیاست‌های ملی برای ترویج برابری فرصت و رفتار، و حذف تبعیض در محل کار در زمینه‌های نژاد، رنگ، جنسیت، مذهب، عقاید سیاسی، ریشه یا تبار اجتماعی است.
- درباره حداقل سن (۱۹۷۳) - با تاکید بر این که حداقل سن برای اشتغال نباید کمتر از سن تکمیل آموزش اجباری باشد، در صدد جلوگیری از کار کردن کودکان است.
- درباره بدترین شکل‌های کار کودکان (۱۹۹۹) - بردگی کودکان، اسارت و بهره‌کشی برای بدهکاری، فحشا و پورنوگرافی، کارهای خطرناک، و استفاده اجباری از آنان برای شرکت در مناقشات مسلحانه را ممنوع می‌کند.
- مجمع عمومی همچنین تدابیری برای حمایت از حقوق کارگران مهاجر اندیشیده است.

مبارزه با تبعیض

آپارتاید

یکی از موفقیت‌های بزرگی که راه‌هایی را نشان داد که سازمان ملل می‌تواند به بی‌عدالتی‌های عمده در جهان پایان دهد، نقش آن در حذف حکومت آپارتاید در آفریقای جنوبی است. سازمان ملل از ابتدای کار خود عملاً در مبارزه با آپارتاید، نظامی از تبعیض نژادی نهادینه شده و تبعیض تحمیلی دولت آفریقای جنوبی، شرکت داشت.

نلسون ماندلا در ۱۹۹۴ که به تازگی به ریاست جمهوری آفریقای جنوبی انتخاب شده بود، در مجمع عمومی اظهار داشت این نخستین بار در عمر ۴۹ ساله این مجمع است که رئیس کشور آفریقای جنوبی که از اکثریت آفریقایی انتخاب شده، در آن صحبت می‌کند. وی با استقبال از فروپاشی آپارتاید گفت: «این تغییر تاریخی به ویژه به دلیل تلاش‌های عظیمی به دست آمده که سازمان ملل در آن شرکت داشت تا از پایان جنایت آپارتاید علیه بشریت اطمینان حاصل کند.»

آپارتاید، که سازمان ملل در ۱۹۶۶ آن را به عنوان «جنایت علیه بشریت» که با منشور و اعلامیه جهانی حقوق بشر مغایرت دارد محکوم کرد، از ۱۹۴۸ تا پایان عمر آن در ۱۹۹۴، در دستور کار مجمع عمومی بود.

• مجمع عمومی طی دهه ۱۹۵۰ بارها از دولت آفریقای جنوبی خواست به پیروی از اصول منشور ملل متحد آپارتاید را کنار بگذارد.

• مجمع عمومی در ۱۹۶۲ کمیته ویژه علیه آپارتاید سازمان ملل را ایجاد کرد تا سیاست‌های نژادی آفریقای جنوبی را تحت بررسی قرار دهد. کمیته ویژه نقطه کانونی تلاش‌های بین‌المللی برای حمایت از برنامه اقدام فراگیر علیه آپارتاید شد.

• شورای امنیت در ۱۹۶۳ تحریم تسلیحاتی داوطلبانه علیه آفریقای جنوبی را شروع کرد.

• مجمع عمومی از ۱۹۷۰ تا ۱۹۷۴ از پذیرفتن استوارنامه نمایندگان آفریقای جنوبی برای حضور در جلسات عادی خود امتناع کرد. آفریقای جنوبی به دنبال این ممنوعیت تا پایان آپارتاید در ۱۹۹۴ در جلسات بعدی مجمع عمومی شرکت نکرد.

• مجمع عمومی در ۱۹۷۱ خواهان تحریم ورزشی آفریقای جنوبی شد، اقدامی که تأثیری مداوم بر افکار عمومی در داخل و خارج این کشور داشت.

- مجمع عمومی در ۱۹۷۳ کنوانسیون بین‌المللی سرکوبی و مجازات جنایت آپارتاید را تصویب کرد.
- شورای امنیت در ۱۹۷۷ پس از رسیدن به این نتیجه که تعرضات آفریقای جنوبی علیه همسایگان خود و این که توانایی هسته‌ای بالقوه آن تهدیدی برای صلح و امنیت بین‌المللی به شمار می‌رود، تحریم تسلیحاتی آن را لازم‌الاجرا اعلام کرد. این نخستین اقدام از این گونه به وسیله شورا علیه یک کشور عضو بود.
- مجمع عمومی در ۱۹۸۵ کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش را تصویب کرد.
- شورای امنیت همچنین ۱۹۸۵، هنگامی که دولت آفریقای جنوبی حالت اضطراری اعلام و سرکوبگری را تشدید کرد از دولت‌ها خواست بر اساس فصل هفتم منشور مجازات های اقتصادی قابل توجهی علیه آفریقای جنوبی اعمال کنند.
- انتقال از دولت آپارتاید به دموکراسی غیرنژادی با توافق صلح ملی بین دولت و حزب‌های عمده سیاسی ۱۹۹۰، با حمایت کامل سازمان ملل تسهیل شد. دو قطعنامه شورای امنیت در ۱۹۹۲ بر مشارکت جامعه بین‌المللی در تسهیل آن انتقال تاکید کرد.
- شورای امنیت برای تقویت ساختارهای موافقت نامه صلح در ۱۹۹۲ هیات ناظر سازمان ملل در آفریقای جنوبی را مستقر کرد که بر انتخابات ۱۹۹۴ نظارت نمود، انتخاباتی که به تشکیل دولت دموکراتیک غیرنژادی منجر شد. عمر آپارتاید، با تشکیل دولتی جدید و تصویب نخستین قانون اساسی دموکراتیک و غیرنژادی در این کشور به پایان رسیده بود.

نژاد پرستی

مجمع عمومی در ۱۹۶۳ اعلامیه سازمان ملل را درباره حذف کلیه شکل‌های تبعیض نژادی تصویب کرد. این اعلامیه برابری بنیادی کلیه اشخاص را تایید و تاکید می‌کند تبعیض بین انسان‌ها بر اساس نژاد، رنگ یا منشاء قومی، ناقض حقوق بشر اعلام شده در اعلامیه جهانی و مانعی در روابط دوستانه و مسالمت‌آمیز بین ملت‌ها و اقوام است.

مجمع عمومی، دو سال بعد کنوانسیون بین‌المللی حذف کلیه شکل‌های تبعیض نژادی را تصویب کرد که کشورهای طرف را موظف می‌سازد مقرراتی در زمینه های قانونگذاری، قضایی، اجرایی و غیره برای پیشگیری و مجازات تبعیض نژادی وضع کنند.

مجمع عمومی در ۱۹۹۳ دهه سوم مبارزه با نژادپرستی و تبعیض نژادی (۲۰۰۳ - ۱۹۹۳) را اعلام کرد و از همه کشورها خواست برای مبارزه با شکل‌های جدید نژادپرستی، به ویژه از طریق وضع قوانین، انجام تدابیر اجرایی، آموزش و پرورش و اطلاعات، اقدام کنند.

کمسیون حقوق بشر، همچنین در ۱۹۹۳ گزارشگر ویژه رسیدگی به اشکال نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه ستیزی و تعصبات مربوط به عصر حاضر را منصوب کرد. ماموریت مداوم گزارشگر ویژه رسیدگی به وقوع موارد شکل‌های معاصر نژادپرستی در سراسر جهان؛ تبعیض

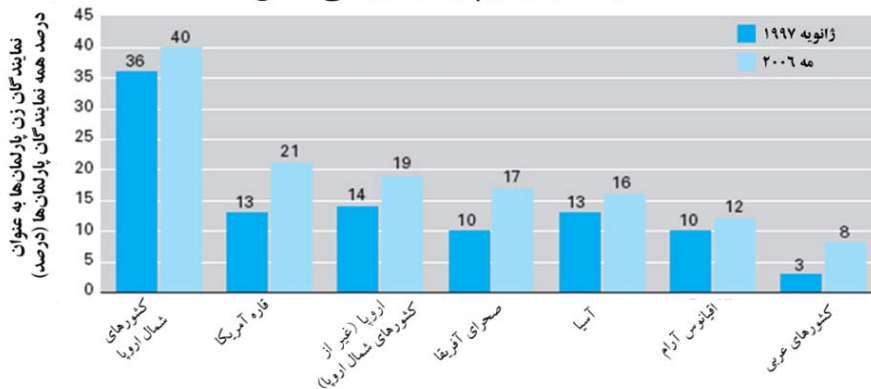
نژادی، هر گونه تبعیض علیه سیاه‌پوستان، اعراب و مسلمانان؛ بیگانه ستیزی؛ ضدیهودی‌گری؛ و موارد مشابه تعصبات، و همچنین اقدامات دولتی برای غلبه بر آنها است.

سومین کنفرانس جهانی علیه نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه ستیزی و تعصبات مشابه به تصمیم مجمع عمومی در ۲۰۰۱ در آفریقای جنوبی تشکیل شد که برتدابیر عملی برای حذف نژادپرستی، از جمله تدابیری برای پیشگیری، آموزش و حمایت، تمرکز و اعلامیه و برنامه اقدام «دوربان» را تصویب کرد. چنین کنفرانس‌هایی پیشتر در ۱۹۷۸ و ۱۹۸۳ در ژنو تشکیل شده بود. کنفرانس بررسی دوربان برای پیگیری برنامه اقدام دوربان قرار بود در ۲۰۰۹ تشکیل شود.

حقوق زنان

برابری برای زنان از محورهای کار سازمان ملل از زمان تاسیس آن در ۱۹۴۵ بوده است. سازمان نقشی برجسته در تلاش جهانی برای ترویج و حمایت از حقوق بشر زنان، حذف همه اشکال تبعیض و خشونت علیه زنان، و در تلاش برای حصول اطمینان از این امر داشته است که زنان دسترسی کامل و برابر به امکانات برای مشارکت در زندگی اجتماعی، از جمله در همه جنبه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و تصمیم‌گیری داشته باشند. www.un.org/womenwatch www.un.org/womenwatch/daw

مشارکت زنان در پارلمان‌های ملی مناطق

Source: UNICEF, *State of the World's Children 2007*. Data drawn from Inter-Parliamentary Union database on "Women in National Parliaments" (www.ipu.org/wmn-e/classif.htm)

کمیسیون موقعیت زنان رهنمودها و قوانین بین‌المللی برای برابری و عدم تبعیض علیه زنان، به ویژه کنوانسیون حذف تبعیض علیه زنان، ۱۹۷۹ و پروتکل اختیاری ۱۹۹۹ این کنوانسیون را تدوین کرده است. کمیسیون علاوه بر این، اعلامیه حذف کلیه شکل‌های خشونت علیه زنان را آماده کرد که در ۱۹۹۳ به تصویب مجمع عمومی رسید که شامل تعریفی روشن از خشونت فیزیکی، جنسی، یا روانی در خانواده یا در جامعه، و انجام شده یا نادیده گرفته شده به وسیله دولت‌ها است.

کمیته حذف تبعیض علیه زنان، مجموعه‌ای متشکل از ۲۳ کارشناس مستقل، بر اجرای این کنوانسیون نظارت می‌کند. کمیته گزارش‌های تسلیم شده به وسیله کشورهای طرف را برای ارزیابی پیشرفت آنها در زمینه تحقق اصل برابری زنان و مردان بررسی می‌کند. کمیته همچنین می‌تواند به

ارتباطات فردی رسیدگی و بر اساس مفاد پروتکل اختیاری این کنوانسیون تحقیق به عمل آورد.

حقوق کودکان

میلیون‌ها کودک هر سال بر اثر سوء تغذیه و بیماری می‌میرند. کودکان بی‌شمار دیگری قربانی جنگ، فاجعه‌های طبیعی، آج‌آی‌وی/ایدز و اشکال شدید خشونت، بهره‌کشی و بدرفتاری می‌شوند. میلیون‌ها کودک، به ویژه دختران، به آموزش کیفی دسترسی ندارند.

صندوق کودکان ملل متحد (یونیسف) تنها کارگزاری سازمان ملل که موظف به حمایت از حقوق کودکان است، می‌کوشد تعهد جهانی به کنوانسیون حقوق کودک را حفظ کند که نماد اصول اخلاقی جهانی و معیارهای حقوقی بین‌المللی برای رفتار با کودکان است.

مجمع عمومی در ۲۰۰۰ دو پروتکل اختیاری برای این کنوانسیون تصویب کرد: یکی استخدام کودکان زیر ۱۸ سال را در نیروهای مسلح یا شرکت آنان را در مناقشه‌ها ممنوع می‌کند؛ دیگری ممنوعیت‌ها و مجازات‌های مربوط به فروش، فحشا و پورنوگرافی کودکان را تشدید می‌کند.

کمیته حقوق کودکان، که بر اساس این کنوانسیون تشکیل شد، مرتباً تشکیل جلسه می‌دهد تا به پیشرفت کشورهای متعهد در اجرای تعهدات خود نظارت کند. این کمیته درباره راه‌های تامین حقوق کودکان بر اساس کنوانسیون به دولت‌ها و مجمع عمومی پیشنهادها و توصیه‌هایی می‌دهد.

سازمان ملل در زمینه کار کودکان می‌کوشد کودکان کارگر را از بهره‌کشی و شرایط خطرناکی که رشد جسمی و روانی آنان را به خطر می‌اندازد حفظ کند؛ دسترسی کودکان به آموزش کیفی، تغذیه و مراقبت بهداشتی، و در طولانی مدت، حذف تدریجی کار کودکان را تضمین کند.

- برنامه بین‌المللی حذف کار کودک، ابتکار سازمان بین‌المللی کار، می‌کوشد با همکاری فنی آگاهی‌ها را افزایش دهد و اقدامات را بسیج کند. مداخلات مستقیم برای پیشگیری از کار کودکان؛ جست‌وجو برای راه‌های دیگر، از جمله اشتغال شرافتمندانه برای والدین؛ و بازپروری، آموزش و پرورش و آموزش حرفه‌ای برای کودکان متمرکز است.
- یونیسف از برنامه‌ها برای ارائه آموزش و پرورش، مشاوره و مراقبت برای جلوگیری از کار کودکان در شرایط بسیار خطرناک - اعم از بردگان جنسی یا حتی به عنوان کارگران محلی و خانگی - حمایت و برای جلوگیری از نقض حقوق آنان به شدت تلاش می‌کند.

- مجمع عمومی از دولت‌ها خواسته است درباره مساله کودکان خیابانی اقدام کنند که از آنان به میزان فزاینده‌ای در جنایت، تجارت مواد مخدر، خشونت و فحشا سو استفاده می‌شود و بر اثر آنها آسیب می‌بینند.

- کمیسیون فرعی ترویج و حمایت از حقوق بشر خواهان انجام اقداماتی برای متوقف کردن استخدام یا سربازگیری کودکان در نیروهای مسلح شده است. نماینده ویژه دبیرکل در امور کودکان و مناقشه مسلحانه، می‌کوشد حفاظت از کودکان را در جریان مناقشه‌ها تقویت کند.

- شورای حقوق بشر نیز گزارش‌هایی از گزارشگران ویژه درباره فروش کودکان، فحشا و پورنوگرافی کودکان دریافت می‌کند.

بررسی سال ۲۰۰۶ دبیرکل تصویری مشروح از ماهیت، میزان و عوامل خشونت علیه کودکان ارائه و اقداماتی برای پیشگیری و پاسخ به این توصیه می‌کند. این بررسی تحت ریاست پروفیسور پائولوسر جیو پین هیرو، کارشناس مستقل منصوب دبیرکل، با حمایت OHCHR، UNICEF و WHO انجام شد.

حقوق اقلیت‌ها

حدود یک میلیارد نفر در جهان به گروه‌های اقلیت تعلق دارند، بسیاری از آنان در معرض تبعیض و محرومیت بوده و اغلب قربانی مناقشات خشونت‌آمیز هستند. تامین آرزوهای مشروع گروه‌های ملی، قومی، دینی و زبانی محافظت از حقوق بشر بنیادی را تقویت می‌کند، تنوع فرهنگی را حفظ و به آن امکان بقا می‌دهد و ثبات جامعه را به صورت یک مجموعه تقویت می‌کند.

سازمان ملل از آغاز فعالیت، رسیدگی به حقوق اقلیت‌ها را در صدر دستور کار حقوق بشر خود قرار داد. حمایت از حقوق بشر اعضای اقلیت‌ها به ویژه در ماده ۲۷ کنوانسیون بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و در اصول عدم تبعیض و مشارکت، که مبنای همه قوانین حقوق بشر سازمان ملل است، تضمین شده است.

تصویب اعلامیه حقوق اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، دینی و زبانی به وسیله مجمع عمومی در ۱۹۹۲، نیرویی تازه به دستور کار حقوق بشر سازمان ملل داد. کمیسیون حقوق بشر در ۱۹۹۵ تاسیس گروه کاری درباره اقلیت‌ها را به وسیله کمیسیون فرعی خود تصویب کرد که در این زمینه نهادی منحصر به فرد است که نمایندگان اقلیت به آن دسترسی دارند. این گروه کاری می‌کوشد در دسترس جوامع اقلیت باشد تا آنها بتوانند نظر خود را در سازمان ملل بیان و نگرانی‌های خود را ابراز کنند و حتی پیشنهادهایی برای بهبود موقعیت خود ارائه دهند. وظیفه مداوم گروه کاری این است که راه حل‌هایی برای مشکلات اقلیت‌ها ارائه دهد و تدابیر عملی برای بهبود ترویج و حمایت از حقوق اقلیت‌ها توصیه کند.

مردمان بومی

سازمان ملل به حد فزاینده‌ای آرمان‌های مردم بومی را مطرح کرده، مردمی که از محروم‌ترین گروه‌های جهان به شمار می‌آیند. به مردم بومی، مردم نخست، مردم قبیله‌ای و بومیان نیز می‌گویند. حداقل ۵۰۰۰ گروه بومی، متشکل از ۳۷۰ میلیون نفر در بیش از ۷۰ کشور پنج قاره زندگی می‌کنند. بسیاری از آنان به علت کنار گذاشته شدن از فرآیندهای تصمیم‌گیری، حاشیه‌نشین شده، تحت استثمار قرار گرفته، به اجبار همگون و تحلیل برده شده، و هنگامی که در دفاع از حقوق خود سخن گفته‌اند در معرض سرکوبی، شکنجه و جنایت قرار گرفته‌اند. آنان از ترس تعقیب، اغلب آواره می‌شوند و گاهی باید هویت خود را پنهان کنند، و زبان‌ها و عادات‌های سنتی خود را کنار بگذارند.

کمیسیون فرعی حقوق بشر در ۱۹۸۲ گروه کاری درباره جمعیت‌های بومی تشکیل داد که تحولات مربوط به حقوق مردم بومی را بررسی و از معیارهای بین‌المللی مربوط به حقوق آنان حمایت، و متن اعلامیه حقوق مردمان بومی را آماده کرد. در ۱۹۹۲ اجلاس سران زمین صدای مشترک مردمان بومی را، هنگامی که آنان نگرانی‌های خود را درباره خرابی وضعیت زمین‌ها، سرزمین‌ها و محیط‌زیست خود ابراز کردند، شنید و نهادهای مختلف سازمان ملل - از جمله WHO، WB، UNESCO، IFAD، UNICEF، UNDP - برای بهبود وضعیت بهداشت و سواد آموزی و مبارزه با خرابی و ویرانی زمین‌ها و سرزمین‌های آبا و اجدادی آنان برنامه‌هایی تدوین کردند. متعاقباً مجمع عمومی در ۱۹۹۳ را «سال بین‌المللی مردم بومی جهان» و سپس دهه بین‌المللی مردم

بومی جهان (۲۰۰۴ - ۱۹۹۵) را اعلام کرد.

این توجه فزاینده به مسائل بومیان منجر به ایجاد مجمع دائمی مسائل بومیان به عنوان رکن کمکی ECOSOC در ۲۰۰۰ شد. این مجمع ۱۶ کارشناسی، متشکل از تعداد برابر از کارشناسان دولتی و بومی به ECOSOC مشورت می‌دهد؛ به هماهنگ کردن فعالیت‌های سازمان ملل در این زمینه کمک می‌کند؛ و به نگرانی‌های بومیان درباره توسعه اقتصادی و اجتماعی، فرهنگ، آموزش و پرورش، محیط‌زیست، بهداشت و حقوق بشر رسیدگی می‌کند. به علاوه، یک گروه پشتیبانی بین کارگزاری درباره مسائل بومیان از ماموریت‌های مربوط به بومیان در این نظام بین دولتی حمایت می‌کند. www.un.org/esa/socdev/unpfii.

در حالی که این دهه بین‌المللی به پایان می‌رسد مجمع عمومی دومین دهه بین‌المللی مردم بومی جهان (۲۰۱۵ - ۲۰۰۵) را اعلام کرد. این دهه پنج هدف اساسی دارد:

- حمایت از عدم تبعیض و شرکت دادن مردمان بومی در طراحی، اجرا و ارزیابی قوانین، سیاست‌ها، منابع، برنامه‌ها و طرح‌ها در همه سطوح.
- حمایت از مشارکت کامل آنان در تصمیم‌هایی که مستقیم یا غیرمستقیم بر شیوه زندگی، زمین‌های سنتی، یکپارچگی فرهنگی، یا هر جنبه دیگر زندگی آنان تاثیر می‌گذارد.
- تعریف مجدد اولویت‌های توسعه در حمایت از دیدگاه برابری، از جمله احترام به تنوع فرهنگی و زبانی جمعیت‌های بومی.
- تصویب برنامه‌ها، سیاست‌ها، طرح‌ها و بودجه‌های هدفمند برای توسعه مردمان بومی، از جمله معیارهای ویژه، با تاکید مخصوص بر زنان، کودکان و جوانان.
- حمایت از ساز و کارهای نظارتی و ارتقای پاسخگویی و مسئولیت پذیری در تمام سطوح از جهت استفاده از ساختارهای حقوقی، سیاستگذاری و عملیاتی برای محافظت از مردمان بومی و بهبود زندگی آنان.

شورای حقوق بشر در ۲۹ ژوئن ۲۰۰۶ اعلامیه حقوق مردمان بومی را تصویب و آن را به مجمع عمومی توصیه کرد که در ۱۳ سپتامبر ۲۰۰۷ به تصویب رساند.

اعلامیه جدید سازمان ملل در مورد حقوق مردمان بومی، حقوق فردی و جمعی مردمان بومی از جمله حقوق آنان در زمینه فرهنگ، هویت، زبان، اشتغال، بهداشت و آموزش و پرورش را تعیین کرد. این اعلامیه بر حقوق مردمان بومی به حفظ و تقویت نهادها، فرهنگ‌ها و سنت‌های ویژه خود و پیگیری توسعه خود، در چارچوب نیازها و آرزوهای ایشان تاکید می‌کند. این اعلامیه همچنین تبعیض علیه آنان را ممنوع، و از مشارکت کامل و موثر آنان در همه مسائلی که به ایشان مربوط می‌شود از جمله حق آنان به متمایز بودن و پیگیری و ادامه توسعه اقتصادی و اجتماعی از دیدگاه ویژه خود حمایت می‌نماید.

اشخاص دارای معلولیت

بیش از ۶۵۰ میلیون نفر، یعنی نزدیک به ۱۰ درصد جمعیت جهان، که ۸۰ درصد از آنان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند از نوعی نقص جسمی، روانی یا حسی رنج می‌برند. www.un.org/disabilities/convention/facts.shtml
معلولان معمولاً از جریان اصلی اجتماع کنار گذاشته شده‌اند. تبعیض به شکل‌های گوناگونی اعمال

می‌شود از محرومیت از فرصت‌های آموزشی تا شکل‌های پیچیده‌تر مانند جداسازی و انزوا از طریق تحمیل موانع فیزیکی و اجتماعی. جامعه نیز رنج می‌برد زیرا عدم استفاده از قدرت بالقوه عظیم آنان بشریت را فقیر می‌کند. تغییر درک از مفهوم معلولیت نیازمند تغییر ارزش‌ها و افزایش تفاهم در همه سطوح جامعه است. سازمان ملل از آغاز کار خود کوشیده است موقعیت معلولان را بهبود بخشد و زندگی آنان را بهتر کند. علاقه سازمان به رفاه و حقوق معلولان در اصول بنیانگذار حقوق بشر، آزادی‌های بنیادی و اصل برابری تمامی‌ابنای بشر آن، نهفته است.

مفهوم حقوق بشر معلولان در دهه ۱۹۷۰ مقبولیت بین‌المللی بیشتری پیدا کرد. مجمع عمومی با تصویب اعلامیه حقوق اشخاص عقب مانده ذهنی (۱۹۷۱) و اعلامیه حقوق معلولان (۱۹۷۵) معیارهایی برای رفتار برابر با معلولان و دسترسی برابر آنان به خدمات تعیین و به این ترتیب یکپارچگی معلولان را در اجتماع تسریع کرد.

سال بین‌المللی اشخاص دارای معلولیت (۱۹۸۱) به تصویب برنامه اقدام مربوط به معلولان به وسیله مجمع عمومی منجر شد که چارچوبی سیاسی برای حمایت از حقوق معلولان است. این برنامه دو هدف برای همکاری بین‌المللی تعیین می‌کند: برابری فرصت‌ها؛ و مشارکت کامل معلولان در توسعه و زندگی اجتماعی.

یک نتیجه مهم دهه سازمان ملل برای اشخاص دارای معلولیت (۱۹۹۲-۱۹۸۳) تصویب مقررات چارچوب مربوط به برابر سازی فرصت‌ها برای اشخاص دارای معلولیت به وسیله مجمع عمومی در ۱۹۹۳ بود که به عنوان سندی برای سیاست‌گذاری و مبنایی برای همکاری فنی و اقتصادی از آن استفاده می‌شود. یک گزارشگر ویژه بر اجرای این مقررات نظارت می‌کند و سالانه به کمیسیون توسعه اجتماعی، نهاد کمکی ECOSOC، گزارش می‌دهد.

مجمع عمومی در ۱۹۹۱ معیارهای جدیدی برای محافظت از بیماران ذهنی، یعنی اصولی برای محافظت و بهبود مراقبت بهداشتی از آنان، تصویب کرد. مجمع در ۱۹۹۴ برنامه‌ای طولانی مدت را برای اجرای برنامه اقدام جهانی، با هدف «جامعه‌ای برای همه» تصویب و در ۱۹۹۷ شبکه‌های ایمنی اجتماعی و خدمات اجتماعی، اشتغال و دسترسی را به عنوان مسائل سیاست‌های اولویتی تعیین کرد. مجمع عمومی در ۲۰۰۱ فرآیندی را به منظور تنظیم کنوانسیون فراگیر بین‌المللی برای محافظت و حمایت از حقوق و منزلت معلولان شروع کرد. مجمع پس از پنج سال مذاکره در ۱۳ دسامبر ۲۰۰۶ کنوانسیون حقوق معلولان را تصویب کرد. این کنوانسیون در ۳۰ مارس ۲۰۰۷ برای امضا گشوده شد.

فعالیت‌های سازمان ملل متحد. مجموعه‌ای فزاینده از اطلاعات، ضرورت رسیدگی به مسائل معلولان را در چارچوب توسعه ملی، در داخل چارچوب گسترده حقوق بشر، نشان می‌دهد. سازمان ملل با دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی، موسسات دانشگاهی، و جوامع حرفه‌ای کار می‌کند تا آگاهی‌ها را افزایش دهد و برای مسائل گسترده حقوق بشر معلولان ظرفیت‌های ملی به وجود آورد. سازمان ملل برای انجام این کار مسائل معلولیت را با دستور کار بین‌المللی توسعه، از جمله آرمان‌های توسعه هزاره پیوند می‌دهد. پشتیبانی روزافزون عمومی برای اقدام در حمایت از معلولان، بر نیاز برای بهبود خدمات اطلاعاتی، امداد رسانی، و ساز و کارهای نهادی برای حمایت از فرصت برابر متمرکز بوده است. سازمان ملل به

شکل فزاینده‌ای در کمک به کشورها فعال بوده تا ظرفیت‌های ملی خود را برای حمایت از چنین اقدامی در برنامه‌های کلی توسعه خود تقویت کنند. (www.un.org/disabilities)
(www.ohchr.org/english/issues/disability)

کارگران مهاجر

با افزایش رفت و آمد مردم از مرزهای بین‌المللی در جست‌وجوی کار، کنوانسیون حقوق بشر جدیدی تصویب شد تا تبعیض علیه کارگران مهاجر مهار شود. مجمع عمومی در ۱۹۹۰، در پی ۱۰ سال مذاکره، کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان را تصویب کرد. این کنوانسیون:

- حقوق کارگران مهاجر قانونی و غیرقانونی و خانواده‌های آنان را در بر می‌گیرد؛
- اخراج کارگران مهاجر را بر مبنای دسته جمعی یا با از بین بردن اسناد هویت، جواز کار یا گذرنامه آنان غیر قانونی می‌کند؛
- به کارگران مهاجر حق می‌دهد دستمزد، مزایای اجتماعی و مراقبت‌های بهداشتی مشابه با کارگران کشور مربوطه دریافت کنند؛ به اتحادیه‌های کارگری ملحق شوند یا در آنها شرکت کنند؛ و به محض خاتمه اشتغال، درآمد، پس‌انداز و متعلقات شخصی خود را انتقال دهند؛
- به کودکان کارگران مهاجر حق ثبت زمان تولد و ملیت، و همچنین دسترسی به آموزش و پرورش اعطا می‌کند.

این کنوانسیون از اول ژوئیه ۲۰۰۳ به اجرا در آمد. کشورهای طرف از طریق کمیته کارگران مهاجر بر اجرای آن نظارت می‌کنند.

اجرای عدالت

سازمان ملل متعهد به تقویت حمایت از حقوق بشر در فرآیند قضایی است. هنگامی که افراد به وسیله مسئولان دولتی تحت بازجویی هستند، زمانی که دستگیر، بازداشت، متهم، محاکمه یا زندانی می‌شوند همیشه ضرورت تضمین این امر وجود دارد که قانون با توجه لازم به حمایت از حقوق بشر اعمال شود.

سازمان ملل برای ایجاد معیارها و مقرراتی که به عنوان الگو برای قانونگذاری ملی مفید واقع شوند، فعالیت کرده است. این معیارها و مقررات مسائلی مانند رفتار با زندانیان، حمایت از اطفال و نوجوانان تحت بازداشت، استفاده از سلاح گرم به وسیله پلیس، رفتار مسئولان اجرای قانون، نقش وکلادادستان ها، واستقلال قوه قضاییه را در بر می‌گیرند. بسیاری از این معیارها از طریق کمیسیون پیشگیری از جرم و بسط عدالت کیفری و مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرم سازمان ملل تدوین شده‌اند.
دفتر کمیساری عالی حقوق بشر سازمان ملل دارای برنامه کمک فنی است که در زمینه آموزش حقوق بشر به قانونگذاران، قضات، وکلا، ماموران اجرای قانون، مقامات زندان و ارتش فعالیت می‌کند.

اولویت‌های آینده

با وجود تلاش‌های سازمان ملل، نقض شدید و گسترده حقوق بشر در جهان ادامه دارد. شش دهه پس از تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر، نقض طیفی گسترده از موارد حقوق بشر همچنان در صدر خبرها قرار دارد. دست کم بخشی از این امر را می‌توان به آگاهی بیشتر از حقوق بشر و نظارت بیشتر بر حوزه‌های دچار مشکل نسبت داد. این موارد، به ویژه، شامل سوءاستفاده از کودکان، خشونت علیه زنان و سوءاستفاده‌هایی است که تا همین اواخر بر اساس معیارهای سنتی رفتار، قابل قبول به حساب می‌آمدند.

درواقع، تدابیر برای ترویج و حمایت از حقوق بشر نیرومندتر از هر زمان دیگر است و به حدی روز افزون با مبارزه برای عدالت اجتماعی، دموکراسی و توسعه اقتصادی پیوند دارد. مسائل حقوق بشر اینک موضوعی محوری، مرتبط و همه جانبه در همه سیاست‌ها و برنامه‌های سازمان است. اقدام‌های قاطعانه کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان، همراه با همکاری و هماهنگی فراوان بین شرکای آن، نشانه‌های محسوس توانایی تقویت شده نظام ملل متحد برای مبارزه به خاطر حقوق بشر است.